

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

5-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Qurbonova Marg'uba</i> O'ZBEK TILI VA TIL SIYOSATI: TARIXIY EVOLYUTSIYA VA ZAMONAVIY OMMALASHTIRISH VOSITALARI	13-15
<i>Polvanov Azim Kuchkarovich</i> AMIR TEMUR QO'SHINIDA HARBIY TA'MINOT VA ASKAR SAFARBARLIGINING MANBALARDA YORITILISHI	16-21
<i>Esnazarova Zulfiya Baltashovna</i> QORAQALPOQLARNING SHAHAR MADANIYATI (1873 – 1924)	22-27
<i>Axmedov Shaxzod Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDAGI YOSHLAR TASHKILOTLARI FAOLIYATI TARIXIDAN (1991 – 2017-yillar)	28-36
<i>Mamajonov Alisher, Alisherov Abduvohid</i> IKKINCHI JAHON URUSHI JANG MAYDONLARIDA ANDIJONLIK RAHBAR XODIMLARining ISHTIROKI	37-43
<i>Mamasaidov Lutfillo Payzullo o'g'li</i> XALQ TA'LIMI SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA HAMKORLIK ALOQALARI	44-47
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> INNOVATIVE APPROACHES TO URBAN PLANNING AND TOURISM INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN NEW UZBEKISTAN (CASE STUDY OF INDIA'S EXPERIENCE)	48-52
<i>Esanova Nilufar</i> 1991-2024 YILLARDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANOAT SOHASIDA HAMKORLIGI: NATIJALAR VA ISTIQBOLLAR (HINDISTON VA XITOIY MAMLAKATLARI MISOLIDA)	53-56
<i>Abdug'aniyev Bekzod Abduvali o'g'li</i> O'ZBEK XONLIKLARI VA USMONLI DAVLATI HUKMDORI SULTON SULAYMON O'RTASIDAGI SIYOSIY ALOQALAR	57-64
<i>Xudoyberdiyev Axrorboy Nabi o'g'li</i> HUDUDIIY YONDASHUV ASOSIDA YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA	65-70
<i>Zokirjanov Mirzohid Shuxrat o'g'li</i> XIX ASRNING IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA BOKU NEFT SANOATINING ROSSIYA IQTISODIIY HAYOTIDA TUTGAN O'RNI	71-74
<i>Xudayberdiyev Utkir Toshmuradovich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA TOSHG'UZOR-BOYSUN-QUMQO'RG'ON TEMIR YO'LINING QURILISHI VA UNING IJTIMOYIY-IQTISODIIY AHAMIYATI	75-80
<i>O'rmonov Husniddin Baxriddin o'g'li</i> ULUG' VATAN URUSHINING DASTLABKI YILLARIDA O'ZBEKISTON SANOATI	81-88

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Urdushev Xamrakul, Sirojiddin Eshanqulov

MEVA-SABZAVOTCHILIK KLASSTERLARI:

EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN RIVOJLANISH 89-98

Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali qizi

MOBIL ILOVALAR ORQALI XIZMAT KO'RSATISH:

QULAYLIKMI YOKI NAZORAT VOSITASIMI? 99-104

Xakkulov Akbar Uralovich

MARKAZIY BANK FOIZ SIYOSATINING BANKLARNING FOIZ RISKIGA TA'SIRI 105-111

Amonov Mehridin Oromiddinovich

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDA RAHBARLIK USLUBI:

AVTOKRATIK RAHBARLAR 112-117

Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna

HUDUDLARDA AHOLI SALOMATLIGINI TA'MINLANGANLIK DARAJASINI

BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI 118-125

Yangiboyev Rustam Berdiyarovich

TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIGINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI 126-131

Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich

DXSH LOYIHALARIDA INVESTITSION KRAUDFANDING MODELIDAN

FOYDALANISH ORQALI INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISH VA UNI TURISTIK

XIZMATLAR KO'RSATISH SOHASIDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI 132-143

Eshqobilova Nigoraxon, Qurbonova Safiyabonu

DAVLAT BUDJETINING DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING

NAZARIY ASOSLARI 144-150

Umronov Eldorbek Sodirovich

HUDUDLARDA INNOVATSION XIZMATLAR TURLARI RIVOJLANISHINING

EKZOGEN VA ENDOGEN OMILLARI, ULAR TASNIFI VA KO'RSATKICHLARI 151-159

Turgunov Jasurbek, Siddikova Farangiz

OPPORTUNITIES AND PROSPECTS FOR DEVELOPING A GREEN ECONOMY

IN UZBEKISTAN 160-172

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ahmedova Dilrabo

YOSHLARNING MA'NAVIY-AXLOQIY QIYOFASINING SHAKLLANISHIGA TARIXIY

JARAYONLARNING TA'SIRI 173-177

Raxmatova Xolidaxon Xolikovna

NAQSHBANDIYLIKDAGI MUROSA FALSAFASIGA OID QARASHLARINING

FALSAFIY TAHLILI 178-184

Kurbonaliyev Ural Xatamovich

ZAMONAVIY AXLOQIY INQIROZ SHAROITIDA ABU MUHAMMAD ABDULLOH

DORIMIY MEROSINING YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDAGI ROLI 185-189

Soipova Mavjuda Karimjanovna

FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA BILISH MASALASI 190-194

<i>Jabborova Saodat Sattorovna</i> MA'NAVIYAT DAVLAT VA JAMIYAT RIVOJLANISHINING ASOSI	195-198
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTER FALSAFIY QARASHLARIDA FRANSIYADA AGRAR MUNOSABATLAR TAHLILI	199-204
<i>Olimova Moxinur Ravshanbek qizi</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA MA'NAVIYATNING O'RNI	205-208
<i>Usarkulov Oybek</i> O'ZBEKISTON VA JANUBIY KOREYA O'RTASIDAGI MADANIY, ILMIY-TEXNIKAVIY ALOQALARNING IJTIMOIIY AHAMIYATI	209-214
<i>Majidov Sodiqjon Sadullayevich</i> IJTIMOIIY ZIDDIYATLAR VA IJTIMOIIY FALSAFIY TALQINLAR	215-218
<i>Абдуллаева Икбола Мохировна</i> КНИГА – КАК ОДИН ИЗ ОСНОВНЫХ ВИДОВ ИСКУССТВА – ИСКУССТВО СЛОВА	219-226
<i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i> MUHANDISLIK TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY- FALSAFIY OMILLARI	227-230
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> GLOBAL MEHNAT BOZORIDA SOFT SKILLS VA IJTIMOIIY ONGNING STRATEGIK INTEGRATSIYASI	231-235
<i>Rustamov Ramz Rizoqulovich</i> DESTRUKTIV TARG'IBOT TA'SIRIDAN HIMOYALANISHDA TANQIDIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH AHAMIYATI	236-240
<i>Aslanov Said Karimovich</i> TIZIMLI YONDASHUV VA BOSHQARUV FAOLIYATING O'ZORO ALOQADORLIGI	241-244
<i>G'aniyev Elbek Abdizaitovich</i> YOSHLARDA AXLOQIIY INQIROZ KUCHAYISHIDA OMMAVIIY AXBOROT VOSITALARINING ROLI	245-248
<i>Bozarov Dilmurod Mirzarasulovich</i> SINERGETIKANING ONTOLOGIK MUAMMOLARNI HAL ETISHDAGI O'RNI	249-252
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GLOBAL MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHDA XALQARO KUCHLAR BIRLASHUVINING AHAMIYATI	253-258
<i>Azimov Ozod Mamatkulovich</i> YOSHLARDA EKOESTETIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY ASOSLARI	259-264
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i> TARIXIIY MANBALARDA YOSH MUTAXASSISLARNI RIVOJLANTIRISH HAQIDAGI QARASHLAR	265-271
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Мамбетов Сердар Ахмедович</i> СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА РУССКИХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ НА КАРАКАЛПАКСКИЙ ЯЗЫК	272-280

<i>Qurbanova Hilola Maqsadbek qizi</i> PRACTICAL NEEDS' ANALYSIS OF SOME BILINGUAL STUDENTS	281-288
<i>Rakhmonova Yulduz Khusanovna</i> A HETEROGENEOUS LEGACY: EXAMINING HEMINGWAY'S STYLE IN HIS LATER YEARS	289-295
<i>Yakubova Nilufar Egamberganovna</i> ESKI O'ZBEK TILIDA TAF'IL QOLIPLI O'ZLASHMALAR	296-301
<i>Sadullayeva Muxlisa Xamrayevna</i> ZAMONAVIY O'ZBEK HIKOYALARIDA BADIY KONFLIKT MASALASI	302-307
<i>Shomurodova Shahlo, Axmedjanova Farida</i> MARGARET DRABBLING "THE MILLSTONE" ASARIDAGI NOYOB KO'RINISH	308-311
<i>Nazarov Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF THE STRUCTURAL-SEMANTIC FEATURES OF ENGLISH AND UZBEK WORD COMBINATIONS	312-315
<i>Otajonova Dildor Baxtiyarovna</i> HAQORAT VA TAHDIDLAR BILAN BOG'LIQ DA'VOLARNI SUD-LINGVISTIK EKSPERTIZADAN O'TKAZISH ALGORITMI	316-325
<i>Файзуллина Наргиза Дамировна</i> СОВРЕМЕННЫЕ СИНОНИМЫ И ТЕРМИНЫ КОМПЬЮТЕРНО-ИГРОВОГО СЛЕНГА В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	326-331
<i>Sodiqova Dinora Ilhom qizi</i> ANALYSIS OF PRINCIPLES OF CONVEYING FEELINGS CONCERNING LITERARY TRANSLATION	332-337
<i>Nazimova Himmatoy</i> "DEV" VA "YALMOG'IZ" OBRAZI ETIMOLOGIYASI, KELIB CHIQISHI VA MADANIY ILDIZLARI TAHLILI	338-342
<i>Arziqulova Xurshida, Mustanova Shohista</i> SHARQ VA G'ARB DRAMATURGIYASI: MADANIY ALOQALAR VA ILHOM MANBALARI	343-348
<i>Azizova Feruza Rejaveliyevna</i> TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION G'OYALAR VA TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISH ZAMONAVIY TA'LIMNING BOSH STRATEGIYASI	349-353
<i>Agzamova Gulrux Ravshan qizi</i> XITOIY TILIDAGI MUHOJAAT ATAMALARINING UMUMIY VA XUSUSIY BELGILARI	354-358
<i>Sherkulov Sardor Komilovich</i> SOCIAL PROBLEMS IN THE WORKS OF THOMAS HARDY: AN INVESTIGATION OF CLASS INEQUALITY, GENDER AND INDUSTRIALIZATION	359-364
<i>Rasulov Zubaydullo, G'ayratova Oybegim</i> DISKURS — LINGUAPRAMAGMATIK YONDASHUV OBYEKTI SIFATIDA	365-368
<i>Bozorova Umida Qilichovna</i> BADIY KIRITMALARNI ROSSIYADA O'RGANILISHI	369-372
<i>Nuriddinova Huriyat Baxtiyorovna</i> TOPISHMOQLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	373-376

Mamadiyeva Hilola

TAOM NOMLARINING TARJIMA JARAYONIDA MADANIY TAFOVUTLARNING

TA'SIRI 377-384

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Abdullayeva Nodira Odil qizi

OILAVIY (MAISHIY) ZO'RAVONLIK OMILLARI MAJMUASI 385-393

Jo'raqulov Javohir Musoqul o'g'li

TOVLAMACHILIK JINOYATINI AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN

FOYDALANIB SODIR ETISH AMALIYOTI: MUAMMO VA YECHIMLAR 394-399

Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li

YER OSTI SUVLARINI MUHOFAZA QILISH VA ULARDAN FOYDALANISHNING

PREDMETI VA USULLARI 400-407

Утебаев Саламат, Калбаева Эльдора

ВОПРОСЫ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЕ

ХУЛИГАНИЯ В НЕКОТОРЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ 408-413

Nuriddinov Ismoil O'lmas o'g'li

BURHONUDDIN MARG'INONIYNING "HIDOYA" ASARIDA JINOYAT VA JAZO

MUVOZANATIGA OID AYRIM MASALALAR 414-420

Jabbarova Yulduz Ibrohim qizi

SUN'IY INTELLEKTNING NOTO'G'RI XULOSALARI (GALLYUTSINATSIYALAR):

MOHIYATI, SABABLARI VA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ZARURATI 421-432

Burxonov Shahzod Burxon o'g'li

XALQARO MEHNAT STANDARTLARI VA MEHNAT SHAROITLARINI

TARTIBGA SOLISH 433-438

Avezov Umidjon Toshpulatovich

O'ZBEKISTONDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINING RIVOJLANISH

BOSQICHLARI TAHLILI 439-446

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Максудов Улугбек Курбанович

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ АКТИВНОСТИ

СТУДЕНТОВ В ИННОВАЦИОННЫХ И СТАРТАП-ПРОЕКТАХ

В УСЛОВИЯХ МИРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 447-453

Lutfillayev Maxmud, Egamberdiyeva Feruza

SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI, TARIXI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI 454-458

Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich

O'QUV FAOLIYATI TAMOIYILLARIDA INTEGRATIV VA SINERGETIK YONDASHUVLAR 459-463

Jamolova Gulbadanbegim, Muhammadiyeva Elmera

TALABALARDA TAHLILIIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK

ASOSLARI 464-468

Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN KOMPLEKS

FOYDALANISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 469-478

<i>Ishonkulov Ashraf Kurbonkulovich</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM JARAYONIDA INFORMAL TA'LIM YONDASHUVDAN FOYDALANISH ZAMONAVIY PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	479-484
<i>Esboganova Baxit Daribayevna</i> UMUMTA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARGA AMALIY MASHG'ULOTLAR OLIB BORISH METODIKASI	485-490
<i>Kamalova Dilnavoz, Amurillayeva Munira</i> TEKNOLOGIYA DARSLARINI O'TISHDA SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	491-495
<i>Абдуллаева Дилдора Улугбековна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗАХ	496-503
<i>Xamidova Zaynura Ramazonovna</i> STEAM TA'LIM TEKNOLOGIYASINING TA'LIM JARAYONIDA QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHIDA PEDAGOGIK MUAMMOLAR	504-508
<i>Mustayeva Guldora, Mustayeva Guliston</i> SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF REFLECTION MECHANISMS IN PEDAGOGICAL ACTIVITY	509-514
<i>Avazova Munisa</i> TA'LIM DIZAYNIDA O'QUVCHILARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISH: GAMIFIKATSIYA VA INTERAKTIV METODLARNING TA'SIRI	515-517
<i>Abdullayeva Mohigul, Fazlitdinov Muhammadali</i> SUN'IY INTELLEKT VA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING XXI ASRDAGI ROLI HAMDA ULARNING TURLI SOHALARGA TA'SIRINI O'RGANISH	518-521
<i>Urinova Dilbar Abdusamat qizi</i> MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM FAOLIYATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA TARBIYACHILARNING OTA-ONALAR BILAN ISHLASHINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI	522-526
<i>Turdaliyeva Qizlarxon Ilhomjon qizi</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA INGLIZ TILI O'QITISHNING FUNKSIONAL YONDASHUV METODLARI	527-532
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA AMALIY MASHG'ULOTLARDA NOSTANDART TOPSHIRIQLARDAN FOYDALANISH METODIKASI	533-539
<i>Suvanova Gulbaxor Baxromovna</i> KO'P MILLATLI MAKTABLARDA MADANIYATLARARO KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR	540-543
<i>Qarshiyeva Muborak, Karshiyev Jaxongir</i> BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING LINGVISTIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH ORQALI XALQARO BAHOLASH DASTURLARI (PIRLS)GA TAYYORLASH USULLARI	544-547
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM PEDAGOGIKASIDA O'QUVCHILARDA NAFOSAT TARBIYASINING O'RNI	548-552

<i>Otabayev Iskandar Abdug'aniyevich</i> KREDIT-MODUL TIZIMI ORQALI O'QUV REJALARINI ISHLAB CHIQISH VA ULARNI AMALIY TATBIQ ETISH BOSQICHLARI	553-562
<i>Bozorov Zokir, Ravshanova O'g'ilshod</i> BO'LAJAK MATEMATIKA FAN O'QITUVCHILARINING PLANIMETRIYA BO'YICHA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TALABALAR MUSTAQIL ISHLARINING ROLI	563-568

Received: 15 April 2025

Accepted: 1 May 2025

Published: 10 May 2025

Article / Original Paper

VIEWS ON THE DEVELOPMENT OF YOUNG SPECIALISTS IN HISTORICAL SOURCES

Kholmirezayeva Jumagul Khamdamovna

Independently sought after FSU

Abstract. The article analyzes the understanding of the activities of young specialists, the features of their development, attention to this area in sources, modern trends and socio-philosophical problems that may arise in this process, ways to solve them, and also provides suggestions.

Keywords: social work, science and knowledge, moral education, spiritual education, responsibility, creative thinking, professional responsibility, innovation and creativity.

TARIXIY MANBALARDA YOSH MUTAXASSISLARNI RIVOJLANTIRISH HAQIDAGI QARASHLAR

Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna

Mustaqil izlanuvchi FDU.

E-mail: nodirjon86.86@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada yosh mutaxassislar faoliyatini tushunish, ularni rivojlantirish xususiyatlari, manbalarda sohaga e'tibor, bugungi kundagi taraqqiyot va bu jarayonda yuzaga kelishi kutilayotgan ijtimoiy-falsafiy muammolar, ularni yechimlari tahlil qilinib, takliflar kiritiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy mehnat, ilm va bilim, axloqiy tarbiya, ma'naviy tarbiya, mas'uliyat, ijodiy fikrlash, kasbga mas'ullik, innovatsiyalar va ijodkorlik.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I5Y2025N43>

Kirish. Hozirgi vaqtda har qanday davlat taraqqiyoti uning tarbiyalayotgan yoshlari va ularning ma'naviy salohiyatiga bog'liq. Yoshlar har qachon ilmga bo'lgan intilishlari xamda jamiyatdagi voqea va hodisalarga moslashuvchanligi bilan taraqqiyotning lokomotivi bo'lib kelgan. Bunda yosh mutaxassislarning o'rni beqiyos. Ularning tarbiyalash va rivojlantirish har qachon dolzarb masalalardan bo'lib kelgan. Bugungi kunda "milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" degan dasturiy g'oya asosida, yoshlarni ona yurtga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularda tashabbuskorlik, fidoyilik, axloqiy fazilatlarni shakllantirish – o'ta sharaflı vazifadir. [4;35] Yosh avlodni, xususan, yosh mutaxassislarni rivojlantirish masalasiga ota bobolarimiz tarixan katta e'tibor qaratgan.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Mamlakatimizda yosh mutaxassislarni tarbiyalash ulaning qarashlarini rivojlantirish borasida pedagogika fanlari doirasida ma'lumotlar uchraydi. Ammo falsafa fanlari doirasida mavzuga turli darajada yondashilgan bo'lsada yaxlit ravishda to'la o'rganilgan ishlarga duch kelmaysiz.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning asarlarida bu borada yetarli metodik manba mavjud. Jumladan Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari nomli asarda ham zaruriy

materiallarni uchratamiz.[4;35] Shuningdek, Yuldasheva Farida Xo'jamqulovnaning O'zbekistonda globallashuv sharoitida ma'naviy yangilanishning o'ziga xos xususiyatlari mavzusidagi falsafa fanlari doktori dissertatsiyasida yosh mutaxassislarga xos xususiyatlar ma'naviy yangilanishlar to'g'risida ma'lumot ko'zga tashlanadi. [6; 26]

Maqolani yoritishda analiz, sintez, taqqoslash kabi metodlardan foydalanildi.

Natijalar va muhokama. Ta'kidlash joizki, yosh mutaxassislarni tarbiyalashning tarixiy ildizlari, umuman olganda, har bir milliy ta'lim tizimida, iqtisodiy rivojlanish davrlarida va ijtimoiy o'zgarishlarda shakllangan. Bu tarixiy ildizlarga bir necha asosiy xususiyatlarini sanab o'tish mumkin. Jumladan: Almashingan tajribalar: Tarixan, ta'lim tizimi ko'pincha zamonalar o'rtasidagi almashinuvlar, ijtimoiy tuzilishlarning o'zgarishi va madaniy an'analarni hisobga olgan holda o'zgartirilib borilgan. XVI asrda Yevropa bo'ylab inson huquqlari va she'riyatning buyuk qaytishi yosh mutaxassislarning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Ta'lim tizimlari: XX asrda tashkil etilgan maktab, kollej va universitetlarning siyosatlari yosh mutaxassislarni tayyorlashda muhim o'rin tutadi. Yaponiya, Germaniya, Rossiya va boshqa mamlakatlardagi ta'lim sistemalari imkoniyatlar, bilim va mahoratini rivojlantirish uchun yo'llangan. Milliy barqarorlik: Rivojlangan mamlakatlarda yosh mutaxassislarni tarbiyalash, ularning majburiyatlarini, ijtimoiy rolini va iqtisodiy qoniqishini ta'minlash bo'yicha allomalarning zikrlari, maktablarda, universitetlarda va boshqa ta'lim muassasalarida amalga oshirilgan tadbirlarni o'z ichiga oladi. Ijtimoiy mehnat: Ijtimoiy olamda yosh mutaxassislarning faoliyati, ijtimoiy menejment va ta'lim sektorida tahsil olish, ishlash va ijtimoiy munosabatlar o'zgarishlariga olib keldi. Rivojlanish konsepsiyalari: Oliy ta'lim konsepsiyalari, milliy va xalqaro standartlar asosida yosh mutaxassislarning kasblarni egallashida shakllangan milliy modellar ham ko'pincha tarixiy ildizlar sifatida qaraladi.

Ushbu tarixiy ildizlar yosh mutaxassislarni tarbiyalashdagi samaradorlik va eng yaxshi amaliyotlar uchun zamin yaratadi. Ular jahon ta'lim falsafasi, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishni hisobga olgan holda rivojlantiradi.

Avesto, qadimgi turk xalqlarining muqaddas kitoblaridan biri sifatida, yoshlar tarbiyasi va ularning ruhiy, axloqiy va ma'naviy o'sishi uchun muhim asosiy prinsiplarni va tamoyillarni o'z ichiga olgan. Avestodan kelib chiqib, yosh mutaxassislari yoki shogirdlarni tarbiyalashdagi asosiy prinsiplarni ko'rib chiqish mumkin:

1. Axloqiy va ma'naviy tarbiya: Avesto insonning axloqiy va ma'naviy tarbiyasini muhim deb hisoblaydi. Yoshlarning ma'naviy ulushini shakllantirish, ularda yaxshi va yomonni ajratish qobiliyatini rivojlantirish talab qilinadi.

2. Ilm va bilim: Avestoda bilim va ilmning ahamiyatiga alohida e'tibor qaratilgan. Yosh mutaxassislarga o'z faoliyatida bilim olgan va kasbga oid aniq ko'nikmalarni egallashni o'rgatish zarur.

3. Ijodiy fikrlash: Yoshlarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish Avestoda muhim hisoblanadi. Ular o'z fikrlarini erkin bildirish va muammolarga ijodiy yondashishni o'rganishi kerak.

Avesto tajribasi yosh mutaxassislarni tarbiyalashda ma'naviy, axloqiy, ijodiy va kasbiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu prinsiplarni zamonaviy ta'lim tizimida joriy etish yoshlarning samaradorligini oshirishga va ularni oilaviy, jamiyat va kasbda muvaffaqiyatli insonlarga aylantirishga xizmat qiladi.

Yosh mutaxassislar yoki shogirdlarni tarbiyalashda Renessans davri tajribasi juda muhim ahamiyatga ega. Renessans davri (XIV-XVII asrlar) bo'yicha bilim va san'at rivojlanishining yangi bosqichi sifatida tanilgan. Mazkur davrga tegishli yosh mutaxassislarni tarbiyalashning bir qator muhim jihatlari mavjud:

1. Bilim va fan rivoji: Renessans davrida ilm-fan va falsafa shahodat etuvchi o'ta muhim jafolar bilan savodli yosh mutaxassislarni tayyorlashga doimiy diqqat qaratilgan. Bu davrda tabiatshunoslik, matematika, astronomiya, tahlillarga e'tibor kuchaydi, va ularni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

2. Innovatsiyalar va ijodkorlik: Renessans davrida gumanitar fanlar, san'at va ijodkorlikning rivojlanishi yosh mutaxassislarning o'z ijodkor iqtidorini namoyon qilishlari uchun yangi imkoniyatlarni shakllantirdi.

3. Ustoz-shogird an'anasi: Ustoz o'quvchilar orasida mahalliy va siduqiy tahsil berish, ularning boy o'gitlarini yo'lga qo'yish, va sohaga ko'proq tajriba olish uchun imkoniyatlarni ta'minlashga yordam berdi.

4. Alishuv va metodika: Olomonlar bilan olib borilgan muhokamalar va turli yo'nalishdagi faoliyatlar yosh mutaxassislarning bilimini rivojlantirish, ko'p tomonlama qarashlarga ega bo'lishlariga yo'l ochdi.

5. Adabiyot: Yaxshi yozish, ijod muqaddas etish, milliy va insonparvar qadrlar bilan tinimsiz aloqada bo'lish yoshlar o'rtasida intellektual muhitni shakllantirishda mukammal ahamiyat kasb etdi.

Shular sababli, Renessans davri yosh mutaxassislarni tarbiyalashda tajriba va bilim almashish, ijodkorlikni rivojlantirish va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishda muhim bosqich bo'ldi.

Yosh mutaxassislar yoki shogirdlarni tarbiyalashda Ibn Sino, Farobiy, Navoiy va Beruniy asarlarining o'rni juda muhim. Ushbu falsafiy va ilmiy asarlarda yosh avlodni tarbiyalashga, ilm olishga, ma'naviy-axloqiy tarbiyaga alohida e'tibor berilgan.

Ibn Sinoning asarlarida ta'limda muntazamlik, samaradorlik va shogirdning shaxsiy ijodkorligiga urg'u berilgan. U shogirdlarga nafaqat bilim berish, balki ularning qobiliyatlari va iste'dodlarini rivojlantirishga ahamiyat bergan. Notiqlik, mulohaza qilish, savol berish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga katta e'tibor qaratiladi.

Farobiyning "Mustaqil fikrlash" konsepsiyasi yosh guruhlarining intellektual rivojlanishida ahamiyatlidir. U bilim olishda jamoaviy tadqiqot va muhokamalarni o'tkazish, tajribalar o'rganishni tavsiya etgan. Yosh mutaxassislarni ko'proq tashqi muhit bilan integratsiya qilib, yangi bilimlarga ega bo'lishlariga da'vat etadi.

Navoiyning asarlarida ma'naviy qadriyatlar, sharaf, mehr-mahoratga hamda milliy va diniy identitetga alohida e'tibor beriladi. U shogirdlarni axloqiy va moral jihatdan tarbiyalashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Navoiyning she'rlari va nasrlari orqali yoshlarga muhabbat, do'stlik, va yengilmas tashkil etish uchun variantlarni ko'rsata oladi.

Beruniyning asarlarida fanning ahamiyati, eksperimental tadqiqot va ratsional fikrlash bilan bog'liq bilim olish usullari qayd etilgan. U bilimning mukammalligini va aniqlikni ta'minlash uchun bajarish zarurligini, sheriklik va ijodiy izlanishni ko'rsatadi. Beruniyning ishi yosh mutaxassislarning ma'naviy va ilmiy rivojlanishida muhim manba hisoblanadi.

Ushbu ulamolarning asarlari yosh mutaxassislarni tarbiyalashda ta'lim jarayonini mazmunan boyitish, ularni axloqiy va ma'naviy jihatdan rivojlantirish uchun ahamiyatlidir.

Tarbiya jarayonida ularning muvaffaqiyatlari, ijodiy faoliyatlari va intellektlari rivojlanishi uchun muhit shakllantirishda asosiy omil bo'ladi. "Intellekt (lot intellectus – aql, idrok, zehn) – keng ma'noda kishining voqea-hodisa mohiyatini to'laligicha bilishga asoslangan va u orqali namoyon bo'ladigan faoliyati, tor ma'noda insonning tafakkur, fikr yuritish salohiyatini nazarda tutadi". [5; 168]

Yosh mutaxassislar yoki shogirdlarni tarbiyalashning Temur va Temuriylar davri tajribasi o'zining tarixi va madaniyati bilan alohida ahamiyatga ega. Bu davr XIV-XV asrlarda markaziy Osiyoda, xususan, O'rta Osiyoda, Temur (Timur) imperiyasini qurish bilan bog'liq.

Temur va Temuriylar davrida shogirdlar yoki yosh mutaxassisni tarbiyalash:

— Temuriylar davrida ilm-fan, adabiyot va san'at jadal rivojlandi. Bu vaqtda bog'liq bitta kitobxona va madrasa tizimlari tashkil etildi, keyinchalik bu sistemalar yosh mutaxassislarning bilim olishlari uchun katta imkoniyatlar yaratib berdi.

— Ustozlar yoshlarga nafaqat ilm bilish, balki ma'naviy xislatlarni ham, jamiyatda o'ziga xos o'rinni topish uchun kerakli ko'nikmalarni o'rgatgan. Ustoz va shogird bo'lib, har doim rivojlanish va tajriba almashish davomida yoshlarning faoliyatini boshqarishda yordam beradilar.

— Har bir shaharda yosh mutaxassislar uchun maxsus ta'lim muassasalari tashkil etilgan. Bu muassasalarda o'qish uchun zarur resurslar yetarli bo'lgan. Bundan tashqari, shogirdlarga ijtimoiy imkoniyatlar yaratilgan, ya'ni ularning ta'lim olishlari uchun moddiy yordam ko'rsatiladi.

— Temuriylar davrida ko'plab ilmiy hamda ijodiy tadqiqotlar tashkil etildi. Shu bilan birga, ijodkorlar yaratilayotgan asarlarda yoshlarning o'rnini va rivojlanishini nishonlagan.

— Shu bilan birga, Temuriylar mudofaada, siyosatda va iqtisodiyotda yoshlarning o'rnini bayon qilib, ularni mas'uliyatli faoliyatga tayyorlashga harakat qilgan.

— Temuriylar davrida milliy madaniyatni, urf-odatlarini va an'analarni ham inobatga olib, ta'lim berilishi jamiyatda juda muhim bo'lgan. Bu shogirdlar orasida milliy ogohlikni rivojlantirishga xizmat qildi.

Temur va Temuriylar davrida shogirdlarni tarbiyalash borish uchun ilmiy, madaniy va ma'naviy jihatlar aloqador bo'lgan. Bu tajriba doimo yosh mutaxassislarni rivojlantirish, ularning ijobiy xislatlarini shakllantirish, faoliyatlarini tizimlashtirish va ijodiy faoliyatlariga alohida e'tibor berilishi uchun muhimdir.

Mamlakatimiz o'z taraqqiyotining yangi, yuksak bosqichiga kirayotgan hozirgi paytda bizga jadid bobolarimiz kabi g'arb ilm-fan yutuqlari bilan birga, milliy qadriyatlar ruhida tarbiya topgan yetuk kadrlar suv bilan havodek zarur" [1;4], – deya ta'kidlaydi Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev. Bu borada jadid boblarimizning tajribasini o'rganish foydali bo'lardi nazarimizda.

Yosh mutaxassislar yoki shogirdlarni tarbiyalashda jadidlar tajribasi muhim omillardan bo'lib, ularning ta'lim va tarbiyaviy metodologiyasi zamonaviy tahlilda alohida ahamiyatga ega. Jadidchilik XIX-XX asrlarda O'rta Osiyo, xususan, O'zbekistonda, yosh avlodni zamonaviy ta'lim qabul qilishga va mustaqil fikrlashga yo'naltirish maqsadida tashkil etilgan harakatdir.

Jadidlar tajribasining asosiy jihatlari:

1. Zamon bop ta'lim metodlari:

2. Ta'limning ahamiyatga ega bo'lishi:

3. Jamiyatning rivoji:

4. Fan va madaniyat:

5. Madaniy meros:

— Jadidlar klassik Islom ta'limi asosida, biroq zamonaviy bilimni ham e'tiborga olgan holda, mutasaddilarni tarbiyalashga intilishgan. Ularning metodologiyasi aniq va samarali ta'lim berishga asoslangan.

— Jadid fikrlovchilari ta'limni jamiyatni rivojlantirishning asosiy vositasi sifatida qabul qilgan. Ular ta'lim o'rganishda tekshiruv va amaliy tajribaga e'tibor bergan.

— Jadidchilar yoshlarning faolligini oshirishga, ularni dunyoviy bilim bilan ta'minlashga, hiqorat va an'analarga qarshi kurashishga harakat qilishgan.

— Jadidchilar fan va madaniyatning muhimligini, ularni taraqqiy ettirishni, jadid fikrlash usullari va yo'nalishlari bilan belgilangan.

— Jadidlarning yoshlarga ta'lim berish usullari va ko'nikmalari jadid falsafasi, o'zgarishlar, inson huquqlari va mustaqil fikrlashga asoslangan.

Jadidlar tajribasi yosh mutaxassislar yoki shogirdlarni tarbiyalash jarayonida zamonaviy, ilovaviy va amaliy bilimlarni o'z ichiga olgan yangi usullarni qo'llashga yo'naltirilgan. Ushbu tajriba yoshlarning nafaqat amaliy nuqtai nazaridan, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham rivojlanishini ta'minlash maqsadidagi ishlarni o'zida mujassamlashtiradi.

Yosh mutaxassislar yoki shogirdlarni tarbiyalash ta'limi tarixida sovet davri muhim va o'ziga xos bosqich bo'lib, u nafaqat ta'lim tizimi, balki ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy omillarni ham o'z ichiga olgan. Sovet davrida yosh mutaxassislarni tarbiyalashda quyidagi muhim xususiyatlar va tajribalarni aytib o'tsa bo'ladi:

1. Kasb-hunar ta'limi: Sovet davrida yoshlarni hunarga o'rgatish yo'nalishida o'zgacha e'tibor berildi. Kasb-hunar kollejlari va texnikumlar tashkil etilib, yoshlarga amaliy mahsul olish va kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish maqsadida zamonaviy ta'lim dasturlari ishlab chiqildi.

2. Kasbiy tayyorgarlik: Yosh mutaxassislarni prezidentlik, partiya, tashkiliy islohotlar doirasida yuqori malakali mutaxassislar sifatida tayyorlashga alohida e'tibor berildi. Bunda ularning ijtimoiy mas'ulliklari, jamoat va partiya ishlarida faol ishtirok etishga yo'naltirildi.

3. Ta'limning umumiy inklyuzivligi: Sovet davrida ta'limda barcha yoshlarga teng imkoniyatlar yaratish maqsadida to'liq umumiy va maxsus ta'lim tizimi milliy madaniyat, til va an'analarni e'tirof etib, yoshlarning ijodiy faoliyatini rag'batlantirishga qaratildi.

4. Standartlashtirish va normativlashtirish: Har bir kasb va sohada standartlashtirilgan ta'lim dasturlari ishlab chiqilib, mutaxassislarning kvalifikatsiyasi va ixtisosini belgilovchi normativ hujjatlar amalga oshirildi.

5. Zamonaviy ilmiy kashfiyotlar va rivojlanish: Sovet davrida ilm-fanga katta e'tibor berildi, yosh mutaxassislarning ilmiy tadqiqotlarda ishtirok etishi va ilm nozik jihatlarini o'rganishini rag'batlantirish uchun ixtisoslashgan laboratoriya va tadqiqot markazlari tashkil etildi.

6. Ta'limda amaliy tadrijot: Maktab, texnikum va oliygohlarda amaliy bitimlarni qamrab olish muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Yoshlar amaliy tajribaga ega bo'lishlari uchun integratsiyalashgan ta'lim formalari joriy etildi.

7. Ma'naviy-axloqiy tarbiya: Sovet davrida yoshlarning ma'naviy va axloqiy tarbiyasini ozodlashtirishga katta e'tibor qaratiladi, bular orasida sotsialistik tuyg'ular, harbiy va mehnat hurmati, uni formalashtirishda aniq naqshlar ishtirok etdi.

O'z navbatida, bu qarorlar yosh mutaxassislarni tarbiyalashda ijodiy va amaliy tajribalarni shakllantirish, ularni kasbiy jamiyatda faol bo'lishlarini ta'minlash imkonini berdi. Sovet davridagi ta'lim tizimi yosh mutaxassislarning ijodiy fikrini rivojlantirishiga, yangi texnologiyalarga adaptatsiyasini osonlashtirishga va jamiyatning talablariga javob beruvchi mutaxassislarni tayyorlashga mo'ljallangan edi.

Yosh mutaxassislarni tarbiyalash tarixiy falsafiy tahlili, pedagogika va falsafa nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega bo'lgan jarayondir. Falsafiy tahlil, avvalo, insonning ijtimoiy hayotidagi o'sish va rivojlanish jarayonini, bilim va ma'rifatning o'rnini, ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni o'rganishga qaratilgan. Ma'rifat (arabcha "arafa" – "bilmoq" so'zidan) – ta'lim-tarbiya, iqtisodiy, siyosiy, badiiy, huquqiy, falsafiy, diniy g'oyalar asosida kishilarning ma'naviyatini o'stirishga yo'naltirilgan faoliyat hisoblanadi. [2; 202]

"Insonning ijtimoiylashib borishi jarayonida ma'naviyat uning atributiga aylanib borgan va ma'naviy ehtiyojlarini muntazam qondirib kelgan. Jamiyat taraqqiyoti va inson ehtiyojlarining ortib borishi ma'naviy yangilanishni obyektiv zaruratga aylantirdi". [6; 25]

1. Inson va ma'rifat: Falsafiy tahlilning asosiy nuqtasi insonning ma'rifati va rivojlanishidir. Yosh mutaxassislarni tarbiyalashda ma'rifati, ijodiy fikrlash qobiliyati va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Falsafiy o'ylash, bilimni nafaqat faktlar yig'ish, balki ularni to'g'ri va samarali qo'llash bo'yicha harakatlardan iborat.

2. Pedagogik tamoyillar: Tarbiya jarayonida falsafiy tamoyillarga asoslangan pedagogik usullar, hozirgi zamon talablariga javob berish va yoshlarning ijodiy faoliyatini rag'batlantirish muhimdir. Har bir muallim va tarbiyachi o'z falsafasini shakllantirishi, o'quvchilarga faol xizmat qilishi kerak.

3. Axloq va ma'naviyat: Yosh mutaxassislarni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlar, ya'ni adolat, insonparvarlik, tinchlik, muhabbat, muhojirlik va boshqa ijtimoiy qadriyatlarning ahamiyatini inobatga olish lozim. Insonning rivojlanishida qadriyatlar va ularning to'g'ri shakllanishi muhim roli bor. "Demokratiya ma'naviyatga asoslanadi. Ma'naviyatning tarixi demokratiyaga nisbatan qadimiyroqdir. Demokratiya ma'naviyatning natijasi... qayerda ma'naviyat yuksak taraqqiy etsa, u joyda demokratiya mavjud bo'ladi. Yuksak rivojlangan ma'naviyat demokratiyaning ta'siri va asosi bo'lib xizmat qiladi". [3; B 42-48]

4. Ijtimoiy kontekst: Yosh mutaxassislarni faoliyati turli ijtimoiy kontekstlarda amalga oshiriladi, bu ularning psixologik, sotsiologik va iqtisodiy tarafdoshlari bilan bog'liqdir. Falsafiy tahlil, ijtimoiy yuqorilik, sinf va etnik tafovutlar, hamda iqtisodiy sharoitlarni hisobga olishni talab etadi.

5. O'tgan davrlar ta'rifi: Tarixan, yoshlarni tarbiyalashda falsafiy ko'rsatmalar tugashdan foydalangan jamiyatlar ustuvor ahamiyatga ega. Misol uchun, Ibn Sino, Farobiy, Navoiy kabi allomalar o'z asarlarida yoshlarni tarbiyalash va bilim berish jarayonini falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilganlar.

Xulosa. Xulosa o'rnida ta'kidlash lozim, mazkur qarashlar yosh mutaxassislarni tarbiyalashning tarixiy falsafiy tahlilida olingan va o'z navbatida, ularning zamonaviy bilim va ma'rifatga bo'lgan munosabatini belgilaydi. Falsafiy yondashuvlar insonning ijtimoiy va

ma'naviy rivojlanishini zamonaviy konyunkturada samarali tarzda ta'minlash uchun istiqbollar ochadi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Prezident: Ma'naviyat boshqa sohalardan oldinda yurishi, yangi kuchga, yangi harakatga aylanishi kerak. // <https://president.uz/uz/lists/viyew/6941.22.12.2023>
2. Абдуллаев М., Абдуллаева М. ва бошқ. Мустақилик: изоҳли илмий-оммабоп луғат. – Тошкент: Шарқ, 2009. – Б. 202.
3. Бегматов А. Маънавият фалсафаси ёхуд Илом Каримов асарларида янги фалсафий тизимнинг яратилиши. –Тошкент: Шарқ, 2005. –Б.42-48.
4. Мирзиёев Ш. М. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари. – Тошкент: Ўзбекистон, 2020. – Б. 35.
5. Фалсафа қомусий луғат. Тошкент.: “Шарқ”, 2004. Б.168
6. Юлдашева Ф. Ўзбекистонда глобаллашув шароитида маънавий янгиланишнинг ўзига хос хусусиятлари: Фалсафа фанлари доктори (DSc) диссертацияси. – Тошкент, 2019. – Б.25

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).